

דברים האסורים משום ייעודם לגבוה.

טיוטה נוסח 2.1.

תוכן עניינים.

1. הקדמה.
2. שמן המשחה וקטורת.
3. כלים ככלי המקדש.
4. חלב ודם.
- *. כלאים. * אמור להופיע בצורה מורחבת כמאמר נפרד, מובא כאן משום שעטנז*.
5. שעטנז.

1. הקדמה.

ישנם כמה דברים שהתורה אסרה לא מפני גריעותם ופחיתותם, אלא דווקא מפני מעלתם התורה ייעדה אותם לקודש ולא לחול. האיסורים הללו דומים להקדש, שגם כן נאסר מפני הקדשותו לגבוה. ההבדל נעוץ בכך, שבהקדש נאסר חפץ מסוים שהוקדש, ואילו באיסורים הללו – נאסרים קטגוריות שלמות של דברים.

2. שמן המשחה וקטורת.

התורה אסרה לסוך בשמן משחת קודש ולעשות שמן אחר במתכונתו. שמות ל, לא-לג:

וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבָּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִּי לְדֹרֹתֵיכֶם:
עַל בָּשָׂר אָדָם לֹא יִסָּף וּבְמִתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָמֹהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם:
אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מַעֲמִיו:
והטעם מפני שיועד למשיחה למען להקדיש לה': בשבעת ימי המלוואים למשיחת משכן, כליו, אהרון ובניו. וכן לדורות למשיחת כהנים גדולים, משוחי מלחמה ומלכי בית דוד (שאף הוא משיח ה')¹. ושמן שעל ידו מקדשים לה' אינו מן הראוי שישתמשו בו לצרכי חולין.

כמו כן התורה אסרה לעשות קטורת במתכונת קטורת הקודש. שמות ל, לז-לח:

וְהַקְטֹרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָךְ לַה':
אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מַעֲמִיו:

1 שמות ל, כב-ל, כריתות ה: ורמב"ם הל' כלי המקדש פ"א ה"ז ע"פ יומא עג. והוריות יב.. רמב"ן שמות ל, לג:

אבל כך הדבר, צוה שימשח בו עתה אהרן ובניו, ואמר "שמן משחת קדש יהיה זה לי", למשוח בו משיח קדשי אשר אבחר בו "לדורותיכם", ולא ינתן על זר שאיננו לי, ולכן ימשחו בו המלכים והכהנים הגדולים, כי שניהם משיחי ה'. וכתוב (תהלים פט כא) מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו, בשמן שהוא משחת קדש לי:

והטעם משום שאין זה כבוד לה' שיעשו לצרכי חולין קטורת במתכונת קטורת שיועדה לגבוה. כך ביארו מצוות האלו בכור שור², הרמב"ם³ וספר החינוך⁴. רוב הראשונים כלל לא כתבו את הטעם של המצוות הללו מפני שהוא פשוט.

3. כלים ככלי המקדש.

ראש השנה כד., מנחות כח.; ע"ז מג.::

לא יעשה אדם בית תבנית היכל, אכסדרה תבנית אולם, חצר כנגד עזרה, שלחן כנגד שלחן, מנורה כנגד מנורה.

אף שמבואר בגמרא שהאיסור נדרש מפסוק שמדבר בע"ז (שמות כב: לא תַעֲשֶׂון אֵתִי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשֶׂון לָכֶם:), לכאורה הטעם אינו משום סרך ע"ז אלא משום שאינו כבוד לה' שהדיוט ישתמש בכלים כמו שלו. אך לכאורה הצורות האסורות האחרות (שמשי עליון ואדם) אסורים משום סרך ע"ז (האדם משום החשד)⁵.

4. חלב ודם.

טעמו של איסור חלב הוא שהחלב מיועד רק לגבוה, לא לאכילת הדיוט. התורה מנמקת את האיסור "כל חלב לה'". ויקרא ג, טז-יז:

והקטרים הכהן המזבחה לחם אשה לריח ניחח כל חלב לה': חקת עולם לדורתיכם בכל מושבתיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו:

התורה מדגישה, שהחלב נאסר רק בבהמות שמקריבים אותם לה'. ויקרא ז, כג-כז:

דבר אל בני ישראל לאמר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו: וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלו: כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונכרתה הנפש האכלת מעמיה: וכל דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה: כל נפש אשר תאכל כל דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה:

2 בכור שור שמות ל,לח:

איש אשר יעשה כמות: וכן אמר גבי שמן המשחה, שאין דרך [כבוד] להשתמש בשרביטו של מלך. וכן אמרו רבותינו שלא יעשה אדם בית תבנית היכל, ולא מנורה של שבעה [קנים], אבל עושה הוא של ששה ושמונה, ולכך נאסר לבישת שעטנז, לפי שבגדי כהונה היו של כלאים: שש כיתנא, תכלת, עמרא, כמו שאמרו רבותינו. ואין ראוי לזרים שילבשו מעין שלובשים משרתי הקדוש ברוך הוא.

ואגב גררא גם בויקרא יט,יט.

3 מו"נ ח"ג פמ"ה, אמנם בסגנון קצת שונה:

ואמנם סבת האזהרה מעשות כשמן המשחה והקטרת, מבוארת מאד, כדי שלא יריחו הריח ההוא אלא שם, ויהיה אז ההפעלות עליהם יותר, ושלא יחשוב ג"כ כל מי שימשח בזה השמן או בכיוצא בו יהיה נכבד, ויתחדשו בעבור זה הפסדים גדולים ומחלוקות.

4 ספר החינוך מצוה קח (שלא לסוך זר משמן המשחה):

משרשי מצוה זו, גם כן להגדלת הבית וכל אשר בו, ולכן אין ראוי להדיוטות להשתמש באותו השמן הנכבד שבבית רק הנבחרים בעם לבד שהם כהנים ומלכים, ובכך בהמנע ההמון ממנו ייקר בעיניהם עד מאד ויתאוו אליו, כי גודל ערך הדברים בלב בני אדם לפי מיעוט המצאם אצלם.

ואילו במצוות קט וקי (איסורים לעשות במתכונת שמן המשחה וקטורת) הפנה למה שכתב באיסור המשיחה.

5 מעניין לציין שאת איסור עשיית כלים ככלי משכן הרמב"ם כתב בהלכות בית הבחירה ז,י, ואילו איסור עשיית שאר צורות ע"ז ג,י-יא. ואף אם אין ראייה לדבר, זכר יש.

וכך אכן הסבירו את איסור חלב כמה ראשונים. ר"ת⁶, בכור שור⁷, אבן עזרא⁸, ורמב"ן⁹, ואף הרמב"ם מזכיר את ההקדש של חלב לגבוה, אף שטעמו העיקרי שונה¹⁰.

פרט למה שכבר צוין שהחלב נאסר רק בשור, כבש ועז דהיינו רק אותם בהמות שחלבם קרב למזבח. שהרי אין מקריבים חלב בקרבן העוף. יש לציין שלדעת רוב ראשונים החלב שנאסר הוא רק אותו חלב שקרב בקודשים כאמורין¹¹, מה שמחזק את הטעם שהוא נאסר מפני קודשים.

אמנם יש אמורים שקרבים ע"ג המזבח, אבל אינם אסורים באכילה: יותרת הכבד, כליות ואליה של הכבש. למסכנת הגמרא (חולין קיז.) האליה לא נאסרה מפני שקרבה רק אצל כבש, ולא אצל שור או עז. אפשר לפרש את זה, שמשום כך היא פחות ייחודית לקרבן – בגלל שקרבה רק

6 חידושי הרמב"ן חולין ה::

ור"ת ז"ל אומר דחלב ודם שקולין הן ובלאו אחד נאמרו ושניהם כרת ומטעם אחד נאסרו מפני שניתנו לכפר על גבי המזבח ומשומד לזה דינו כמשומד לזה

הובא גם ברשב"א על אתר. ועיין גם בתוספות חולין ה: ד"ה מעם הארץ פרט למומר.
7 בכור שור ויקרא יז, יא:

כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו. כלומר, מפני שני טעמים אני אוסרו, אחת שהוא נפש ואין הגון לאוכלו, ועוד שאני נתתיו [לכם על המזבח], נמצא בבהמה הנקרכת שני טעמים ובחיה ובעוף מפני שהוא נפש, ולכך הדם הוא אסור מכל בהמה, חיה ועוף, אבל איסור חלב אינו אלא מפני שהוא נקרב, ולכך אינו נוהג אלא בנקרבת, ושניהם איסור קדושה שקדושתן אוסרתן, ולא כשאר איסורין שהם משוקצים וטמאים. ולפיכך בהמה נקרכת דבר ידוע שדמה אסור, שהרי דמה ראוי ליזרק על גבי המזבח, ואינו צריך היכר אחר, כתיב: "על הארץ תשפכנו", אבל אותו של חיה ועוף שאינו נזרק, הטעינו הכתוב כיסוי, להיות היכר שהוא אסור.

ועיין גם בכור שור לויקרא ז, כג-ד; יא, ב; יט, יט.

8 אבן עזרא ויקרא ג, טז:

כל חלב לה' זה הכלל, ואחר שהחלב והדם לגבוה הם אסורים לכם, ובפרשה השנית אאריך לבאר חוקת עולם:

9 עיין מה שמביא רמב"ן בשם רבינו תם לעיל.

ועיין רמב"ן ויקרא יז, יא-יב:

כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח - משמעות הכתוב הזה שיאמר, שיאסר לנו הדם מפני שנתנו לנו להיות על המזבח לכפר על נפשותינו, והוא חלק השם, כטעם החלב. ואם נקשה למה אסור דם החיה והעוף אשר לא יקרב, נדחה את השואל, שרצה להרחיקנו מכל דם שלא נשגה בו, אף על פי שלא עשה כן בחלב כי ניכר הוא:

והרב כתב במורה הנבוכים (ג מו), כי היו הכשדים מואסים הדם ויחשבוהו להם לטומאה, אבל יאכלו ממנו הרוצים להתחבר לשדים ולהנבא מהם העתידות, והתורה תכוין לעולם להרוס בנייני סכלותם בהפוך מחשבותיהם, ולכך אסרה הדם באכילה ובחירה בו להטהר בהזאות ולזרקו על המזבח לכפרה, ולכך אמר (פסוק י) ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם, כמו שאמר בנותן מזרעו למולך (להלן ו), שהוא מביא למין ממני ע"ז, כי לא נאמר כן במצוה אחרת:

ואלו דברים מיושבים, אבל הכתובים לא יורו כן, שהם יאמרו תמיד בטעם האסור, כי נפש כל בשר דמו בנפשו (פסוק יד), כי נפש הבשר בדם הוא (פסוק יא), והחזיר במשנה תורה (דברים יב כג) רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר:

והראוי שנפרש בטעם איסורו, כי השם ברא כל הנבראים התחתונים לצורך האדם כי הוא לבדו בהם מכיר את בוראו, ואף ע"פ כן לא התיר להם באכילה מתחילה רק הצומח לא בעלי הנפש, כאשר בא בפרשת בראשית שנאמר (בראשית א כט) הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע וגו'. וכאשר היה במבול שנצולו בזכותו של נח והקריב מהם קרבן והיה לרצון לו התיר להם השחיטה, כמו שאמר (שם ט ג) כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל, כי חיותם בעבור האדם. והנה התיר גופם אשר הוא חי בעבור האדם, שיהיה להנאתו ולצרכו של אדם, ושתהיה הנפש שבהם לכפרה לאדם, בקרבים לפניו יתברך, לא שיאכלוהו. כי אין לבעל נפש שיאכל נפש, כי הנפשות כולן לאל, הנה כנפש האדם וכנפש הבהמה לו הנה ומקרה אחד להם כמות זה כן מות זה ורוח אחד לכל (קהלת ג יט):

ועל הדרך היוני שיראוהו חוקריו, מן השכל הפועל התנוצץ זיו וזוהר צח מאד ובהיר וממנו יצא נצוץ נפש הבהמה, והנה היא נפש גמורה בצד מן הפנים, ולכך יש בה דעת לברוח מן הנזק וללכת אחרי הנאות לה, והיכר ברגילים, ואהבה להם כאהבת הכלבים לבעליהן, והיכר מופלא באנשי בית בעליהם, וכן ליונים דעת והכרה:

מן הידוע עוד, כי הנאכל ישוב בגוף האוכל והיו לבשר אחד, ואם יאכל אדם נפש כל בשר והוא יתחבר בדמו והיו לאחדים בלב תהיה עובי וגסות בנפש האדם, ותשוב קרוב לטבע הנפש הבהמית אשר בנאכל, כי הדם לא יצטרך עכול כשאר הנאכלים שישתנו בעכולם, ויתלה בו נפש האדם בדם בהמה. והכתוב אומר (שם שם כא) מי יודע רוח

בבהמות אחדות, ולכן אינה נאסרת באכילה. ואילו יותרת הכבד וכליות אינם נקראים חלב אלא לעניין קרבן¹², לא סתם חלב. וחלב הוא סמל של דבר מובחר¹³, ולכן מיועד רק לה', ורק הוא אסור.

על חלק מטעמים האחרים שראשונים נתנו לאיסור חלב עיין הערה¹⁴.

והנה לאיסור דם שני טעמים. אחד, שהדם מחייה את הגוף, ולכן נחשב נפשו. שהרי התורה תמיד מנמקת שהטעם הוא מפני שהדם הוא הנפש ולכן ראוי להיקרב רק על המזבח, אך לא לאכילת הדיוט. ויקרא יז, י-יד:

בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. ולכך אמר (פסוק יד) כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא, כי לכל בשר באדם ובהמה נפש בדם ואין ראוי לערב הנפש הנכרת בנפש הקיימת, אבל תהיה לה כפרה על המזבח לרצון לפני ה'.

וזה טעם על כן אמרתי לבני ישראל - בעבור שהדם הוא הנפש ואין ראוי שתאכל הנפש את הנפש, ואני חמלתי על נפש האדם ונתתיו להם על המזבח שתהיה נפש הבהמה מכפרת על נפשו. ושנו בספרי (ראה עו), רק חזק לבלתי אכול הדם (דברים יב כג), רבי יהודה אומר מגיד שהיו שטופים בדם וכו'. כי הדם הוא הנפש, להגיד מה גרם. ולא תאכל הנפש עם הבשר, זה אבר מן החי. זה רמז וראיה למה שפירשנו:

ולכך צוה עוד לכסות כל דם בחיה ובעוף כי לא יתקרב דם על המזבח, כי גם בעופות לא יקרב מהם רק שני מינין בלבד וגם הם אינם נשחטים, אבל בבהמות רוב המצויים נשחטים לשם הנכבד ודמם לכפר ואין ראוי לכסותו, ולא חשש לכסות דם החולין בבהמה כי אין חולין במדבר, וגם אחרי כן על הרוב יצוה:

רמב"ן ויקרא כג, טו:

וכן נאמר (לעיל ג יז) חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם, באיסור חלב ודם, כי הוא נאסר מפני הקרבנות. וכן אמרו במסכת קדושין (לז ב), מושבותיכם דכתב רחמנא בחלב ודם למה לי, סלקא דעתך אמינא הואיל ובענינא דקרבנות כתיב בזמן דאיכא קרבן אין בזמן דליכא קרבן לא, קא משמע לן.

אמנם מה שהרמב"ן כתב בפירושו לויקרא ג, ט אינו טעם איסור חלב, אלא ביאור ההבדל בין חלב לשומן: וכן ידעו הרופאים בטבעיהם שאין החלב נעשה לעולם סמוך לעור ולא באבר שינוע תמיד, ואמרו כי טבע השומן שאינו נפרד מן הבשר, בצלעות ובצדדין ובאליה, הוא חם ולח, והנפרד מן הבשר, כמו אשר על הכליות, קר ולח, וגם ועבה, וקשה להתבשל באצטומכה, וממהר לכלות, ויוליד לחה לבנה וסותם:

10 מו"נ ח"ג פמ"א:

וכן בחלב יש בו כרת, למה שיהנו בו בני אדם וכבר כבד בו הקרבן להגדילו

הרלב"ג בתועליות יב-יג לפרשת ויקרא הבין שזה הוא הטעם של הרמב"ם, ואף הציע לפרש כך גם את איסור הדם.

אמנם לכאורה הטעם העיקרי של הרמב"ם שונה. מו"נ ח"ג פמ"ח:

וכן חלב הקרב משביע ומפסיד העכול ומוליד דם קר מדובק, ושרפתו היתה יותר ראויה מאכילתו

11 ספרא צו פ"י ט:

כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה אשה לה' אין לי אלא חלב תמימים שכשר ליקרב חלב בעלי מומין מנין תלמוד לומר מן הבהמה, חלב חולין מנין תלמוד לומר כי כל אוכל חלב, אם כן למה נאמר אשר יקריב ממנו אשה לה' חלב שכמותו כשר לקרב, אמרתי יצא חלב דפנות שאין כשר לקרב.

ועיין אנצ"ת, כרך טו, ערך חלב, טור קג-קו.

12 רמב"ם הלכות מאכלות אסורות ז,ה:

אבל האליה מותרת באכילה, לא נקראת חלב אלא לענין קרבן בלבד כמו שנקראו חלבים כליות ויותרת הכבד לענין קרבן, כמו שאתה אומר חלב הארץ וחלב כליות חטה שהוא טובם, ולפי שמרימין דברים אלו מן הקרבן לשריפה לשם נקראו חלב, שאין שם דבר טוב אלא המורס לשם, ולכך נאמר בתרומת מעשר בהרימכם את חלב ממונו.

ועיין גם רש"י ויקרא ג, ט:

חלבו - המובחר שבו. ומהו זה, האליה תמימה:

13 עיין למשל בפסוקים שהביא רמב"ם בפסקא הקודמת.

14 הטעם הנפוץ הוא שאכילת חלב מזיקה, לגוף או לנשמה. את דעת הרמב"ם תמצא בהערה הקודמת. בדרך דומה הלך הרלב"ג בתועליות יב-יג לפרשת ויקרא.

והנה במניעת החלב והדם אצלי תועלת אחר; והוא, שכבר התבאר בטבעיות כי כבר יפרד מהדם בקלות החלק האוירי והאשי, כשנפרד מהבעל-חיים, וישוב ארצו; ולזה ימצא בו הקירוש. וכן הענין חלב. ומה שזה דרכו הוא בלתי נאות להיות מזון, וכל שכן למין האנושי. ולזה תמצא במינים שלא נאסר החלב, שאינו מתקרב בהם כמו הענין בעוף ובחיה ובשלייל.

ואיש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני בנפש האכלת את הדם והכרתי אתה מקרב עמה: כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש יכפר: על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם והגר הגר בתוכם לא יאכל דם: ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר: כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו כי נפש כל בשר דמו הוא כל אכליו יכרת: דברים פיב, כג-כה:

רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר: לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים: לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריו כי תעשה הישר בעיני ה': ואל תקשה עלי ממה שפירשו "ולא תאכל הנפש עם הבשר" על אבר מן החי, ולא כנתינת טעם לאיסור דם. שהרי לפי מהותם שני האיסורים הם אותו איסור, וגם בבראשית ט, ד, לפי הפשט היינו מפרשים על איסור הדם, לא אבר מן החי. וכמו שאמרתי מהותם של האיסורים הללו זהה, ואכמ"ל. מאותו טעם חייבים כרת רק על הדם שהנפש יוצאת בו, לא דם תמצית או אברים, מפני שדם שבדם שהנפש יוצאת בו הרבה יותר מורגשת מהות החיות. משום כך גם דם של חיות ועופות טהורות כטמאות אסור, לא רק דם של בהמות הקרבות (אך עיין מה שכתב על זה הרמב"ן בפירושו לויקרא יז, יא-יב). אבל דם חגבים ודגים מותר, מפני שאינם חיות מפותחות, ואין להם כל כך חיות.

אמנם דם נאסר מעוד טעם, והוא מפני שהוא קרב על המזבח, מה שמחזק את ההסבר הזה הוא סמיכות איסור דם לאיסור חלב שני הפעמים שהאחרון מובא בתורה. ועיין בבכור שור שהובא לעיל ובפרק על איסור דם ואבר מן החי ומצוות השחיטה וכסוי הדם.

***. כלאים. *אמור להופיע בצורה מורחבת כמאמר נפרד, מובא כאן משום שעטנז*.**

בתחילת דיון על איסור שעטנז יש לעיין באיסורי כלאים בכללותם. התורה מזכירה אותם בשני מקומות. ויקרא יט, יט:

אֶת חֻקֹּתֵי תִשְׁמְרוּ בְּהִמָּתֵךְ לֹא תִרְבִּיעַ כְּלָאִים שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע כְּלָאִים וּבְגֵד כְּלָאִים שֶׁעֵטְנָז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:

ובדברים כב, ט-יב (את הפסוק האחרון, אף שאינו קשור לכלאים אני מביא מפני עניין שאזכיר בהמשך). אך פה איסור הרכבת בהמה הוחלף באיסור חרישת שור וחומור יחדיו:

לֹא תִזְרַע כְּרָמְךָ כְּלָאִים כֹּהֵן תִּקְדָּשׁ הַמִּלָּאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וּתְבוֹאֵת הַכֶּרֶם:
לֹא תִחְרֹשׁ בְּשׂוֹר וּבְחֶמֶר יִחְדּוּ:

לֹא תִלְבַּשׁ שֶׁעֵטְנָז צִמָּר וּפְשָׁתִים יִחְדּוּ:

גְּדָלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אֲרֻבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ:

בספר ויקרא התורה משתמשת בניסוח דומה לשלושת האיסורים ("כלאים"), מה שמחזק את הסברה שיש להם אותו טעם. ואף לכאורה נותנת להם נימוק "אֶת חֻקֹּתֵי תִשְׁמְרוּ" שאפשר להבינו שיש לשמור על "חוקים" דהיינו גדרים קבועים שהקב"ה קבע בעולמו. ויש לשמור על מעשה

וכן ספר החינוך מצוה קמז:

כבר כתבתי באיסור טריפה בסדר משפטים, כי מהיות הגוף כלי לנפש ובו תפעל כושר פעולותיה, ולפי זכותו וטוב מזגו יבין דרך הנפש החכמה הנתונה בו, ויאמין לעצתה וילך אחריה, מפני זה צריך האדם להשתדל על כל פנים בהישרת גופו להעמידו על יושרו ובוריו וכחו. וידוע הדבר ומפורסם בין בני אדם כי לפי המאכלים יתפעל הגוף בבריאות או בחולי, כי בשר הגוף הזה נפסד בכל יום ויום, ולפי המזונות הטובים יתהווה בו בשר בריא וטוב, ולפי רוע המאכל יתהווה בהפך. ועל כן היה מחסדי האל הגדולים עלינו, אנחנו עמו אשר בחר, להרחיק ממנו כל מאכל מזיק אל הגוף ומוליד בו ליחות רעות. וזה הכלל שיש לי לפי הפשט בכל איסור המאכלות, כמו שאמרנו למעלה. וידוע כי החלב דבק ומוליד ליחות רעות.

ואילו אברבאנל בפרשת ויקרא בתשובה לשאלה טו הזכיר כמה טעמים שונים, חלקם על דרך דרש.

בראשית ולא לשנות את הטבע. וכך אכן פירשו רשב"ם¹⁵, בכור שור (פרט לאיסור שעטנז)¹⁶, אבן עזרא¹⁷, חזקוני¹⁸ (בשעטנז הביא את דעת בכור שור כ"ש מפרשים"), רמב"ן¹⁹, רבינו בחיי²⁰ וספר החינוך²¹.

לכאורה הטעם הזה רמוז בפסוק, והנה הטעם הזה מאוד מובן בכלאי בהמה ששם אכן נוצר מין חדש, קצת פחות בכלאי זרעים ומובן פחות בשעטנז ששם לא נוצרת שום ברייה חדשה, ואכן הרמב"ן פירש איסור שעטנז רק משום הרחקה מכלאים. ועוד לא מובן למה דווקא בבגדי כהונה (אפוד, חושן ואבנט) משתמשים בשעטנז (אף שאינם מכונים בשם זה במפורש). גם זה אפשר

15 רשב"ם ויקרא יט, יט

בהמתך לא תרביע כלאים - לפי דרך ארץ ותשובת המינין כשם שציוה הכתוב שכל אחד ואחד יוציא פרי למינהו במעשה בראשית, כך ציוה להנהיג את העולם בבהמות ובשדות ואילנות וגם בחרישת שור וחמור שהם שני מינים. וגם בצמר ופשתים שזה מין בהמות וזה מין קרקע וגידוליו. ולמינים אמרתי הצמר צבוע והפשתן איננו צבוע וקפיד בבגד של שני מראות, והודו לי:

16 בכור שור ויקרא יט, יט:

את חקותי תשמורו. חוקים שחקקתי לך כבר מששת ימי בראשית, איני רוצה שתשנה אותם, לעשות בריות בעולם שלא עשיתי אני. בהמתך לא תרביע כלאים. שתרכיב סוס על חמור וכן על סוס חמור ויצא מהם פרד שלא בראתי, והנה שינית מעשה בראשית. וכן כל שני מינים כגון כבש על עז, שתעשה עצמך כמו בורא; ואין הברכה מצויה בהם. ולא יוליד לעולם הפרדה, ולא שום כלאים, שמתוך ששניהם נטורש [בלע"ז] מתחברים יחד, זה מעכב על זה מלהוליד. וכן: "שך לא תזרע כלאים", כגון חטה וחרצן שזה מין עשב וזה מין אילן, ופעמים כשזורעין אותם יחד, באים שני גרגרים ומתחברים יחד ומוציאין צמח ביחד ויוצא דבר ממוצע משניהם, שלא נברא; תדע שיניקת זה באה בתוך זה, דאמרינן דאריסי דרב יוסף מיתו ליה תמרי מדיקולי דקיימי ביני גופני, טעם בהו טעם חמרא, אמר למחר אייתו מקורייהו גופני קני דיקלי, דיקלי לא קני גופני. אלמא שיניקת וטעם זה באה בתוך זה. וכן כל שני גרגרים כשזורעם, ולפי שאינו ניכר כל כך כמו משתי בהמות, החמיר הכתוב שאם נטע כרם שלא יביא זרע לשם, כדכתיב: "פן תוקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם", ואם העביר עצין בכרם, כיון שהוסיף מאתים, כלומר אחד במאתים, שם איסור [עליון], אבל פחות ממאתים מותר, לפי שהוא בטל במאתים מה שגדל באיסור בתוך הכרם. וכן הרכבת האילן שגם זה מעביר החוק, שגורם לתפוח שמוציא חבושים או עוזרדים ובורא בריאה שאינו חוק בעולם הרי הוא משנה מנהג העולם ואסור.

על הטעם שנתן לאיסור שעטנז עיין להלן.

17 ואילו בטעם כלאי זרעים ובגד כתב שהם משום זיכרון, סתם ולא פירש. אבן עזרא ויקרא יט, יט: וטעם להזכיר אחר אלה המצוות בהמתך לא תרביע כלאים - להזהיר אחר היותך קדוש, שלא תעשה חמס לבן אדם כמוך, גם לא תעשה לבהמה לשנות מעשה השם, על כן כתוב את חקתי תשמורו כל מין שלא יתערב מין עם מין. כלאים שני מינים. ועוד אפרש מלת כלאים, וטעם השדה והבגד להיות לזכרון, כי יש מצוות רבות לזכר כחג המצות, וסוכות, וציצית, ושופר, ומזוזה, ותפילין. ופה ארמוז לך סוד, דע כי השלם שלם מאד, על כן כתוב באברהם וישמור משמתי מצותי חקותי ותורתי (ברא' כו, ה).

18 חזקוני ויקרא יט, יט (אמנם בשעטנז הביא את דעת בכור שור):

את חקתי תשמורו אהרירה קרא, למעלה הזהיר בחוקות עריות וכאן הזהיר בחוקות כלאים, ללמדך שאין מרכיבים עץ מאכל על גבי עץ מאכל. בהמתך לא תרביע כלאים אחר שצוה להיות קדוש שלא לעשות חמס לרעהו צוה כמו כן שלא לעשות לבהמה ולשאר ענינים לשנות בהם מעשה הקדוש ברוך הוא שכשם שצוה הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית שכל אחד ואחד יוציא פרי למינהו כך צוה והזהיר בכל עניני כלאים. ובגד כלאים י"מ הטעם שנאסרו לפי שבגדי כהונה היו מצמר ופשתים כדאמר בעלמא. מדשש כתנא תכלת עמרא דומיא דחלב ודם ושמן המשחה וקטרת שנאסרו דהוה ליה כמשמש בשרביטו של מלך.

אמנם בפירושו לדברים כב, יא נתן לשעטנז עוד טעם על דרך דרש:

צמר ופשתים יחדו לפי שבאה תקלה ע"י שניהם נאסרו להיות בבית אחת הבל הביא מבכורות צאנו קין הביא מזרע פשתן. ד"א לפי שמשניהם בגדי כהונה הזהירם ללבשם בחול רק למשרתי בשעת עבודתן ולכך לא נמצא נגע רק בבגד צמר ובגד פשתים להראות שיש פשע בכלאים.

19 אמנם את איסור שעטנז וחרישה בשור וחמור יחדיו פירש רק כהרחקה. רמב"ן ויקרא יט, יט:

והטעם בכלאים, כי השם ברא המינים בעולם, בכל בעלי הנפשות בצמחים ובעלי נפש התנועה, ונתן בהם כח התולדה שיתקיימו המינים בהם לעד כל זמן שירצה הוא יתברך בקיום העולם. וצוה בכחם שיוציאו למיניהם ולא ישתנו לעד לעולם, שנאמר בכולם "למינהו" (בראשית א), והוא סיבת המשכב שנרכיב בהמות זו עם זו לקיום המינין כאשר יבואו האנשים על הנשים לפריה ורביה. והמרכיב שני מינין, משנה ומכחיש במעשה בראשית, כאילו

להסביר בקלות אם השעטנז נאסר רק משום הרחקה כרמב"ן ורבינו בחיי (ורבינו בחיי בביאורו לויקרא יט, מט מביא הסבר לכך ע"ד הסוד).

איסור חרישה שור וחמור יחדיו אינו מוזכר עם איסורי הכלאים בספר ויקרא אלא רק בספר דברים ושם אינו מכונה לא כלאים ולא חוק, אף שמוזכר יחד עם כלאי הכרם ושעטנז. את טעמו בכור שור²², רמב"ם (עיין לקמן), רמב"ן²³ ורבינו בחיי²⁴ (עיין לעיל) פירשו כהרחקה מכלאים. ואילו אבן עזרא²⁵, חזקוני²⁶ וספר החינוך²⁷ פירשו משום רחמנות, וכל אחד נתן טעם אחר איזה אכזריות יש בכלאי חרישה²⁸. מה שמחזק את הדעה הראשונה הוא שהחרישה אסורה בכל שני מינים (לדעת הרמב"ם מדאורייתא רק כשמין אחד טמא ואחר טהור, ואילו לדעת ראש – כל שני מינים

יחשוב שלא השלים הקדוש ברוך הוא בעולמו כל הצורך ויחפוץ הוא לעזור בבריאתו של עולם להוסיף בו בריות. והמינים בבעלי חיים לא יולידו מין משאינו מינו, וגם הקרובים בטבע שיולדו מהם כגון הפרדים יכרת זרעם כי הם לא יולידו. והנה מצד שני הדברים האלה, פעולת ההרכבה במינים דבר נמאס ובטל:

וגם הצמחים אשר יתרכבו מין בשאינו מינו אין פרים צומח אחרי כן, ויהיו באיסורם שני טעמים הנזכרים, וזה טעם "שדך לא תזרע כלאים" שהוא בהרכבה על דעת רבותינו (קידושין לט א). ואסור אף כלאי זרעים, מפני שישתנו בטבעם גם בצורתם בהיותם יונקים זה מזה, ויהיה כל גרעין ממנו כאילו הורכב משני מינים. ואסור לחרוש בשור ובחמור, מפני שדך כל עובד אדמתו להביא צמדו ברפת אחת ויבאו לידי הרכבה:

ומחברינו מוסיף בטעם הכלאים, כי הוא שלא לערבב הכחות המגדלים הצמחים להיות יונקים זה מזה, ממה שאמרו בבראשית רבה (י ו), אמר רבי סימון אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל ברקיע ומכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (איוב לח לג) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ. והנה המרכיב כלאים או זורען בכדי שינקו זה מזה מבטל חקות שמים, ולכך אמר בהם את חקותי תשמורו, כי הם חקות שמים, וכך אמר רבי חנינא משום רבי פנחס משום חקים שחקקתי בהם את עולמי (ירושלמי כלאים פ"א ה"ז):

...

וטעם כלאי הבגדים, להרחיק התערובות במינים, ואסור הרגילים להעשות מהן בגד.

20 רבינו בחיי ויקרא יט, מט:

ע"ד הפשט: טעם איסור הכלאים מפני שכל הדברים הנבראים בארץ בין חי בין צומח יש לו כח ומזל למעלה, וכל אחד ואחד נברא למינו, כי כן יסד המלך יתעלה במעשה בראשית שיהיה כל אחד ואחד למינהו, ומי שהוא מרביע או מרכיב שני מינים הרי הוא משנה ומכחיש מעשה בראשית שכתוב שם "למינהו" והוא עושה הפך ה' שרצה להבדיל בין המינים כאלו מראה את עצמו שהוא חושב כי לא יספיקו הנבראים שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו והוא רוצה להתחכם ולהוסיף עוד שם מינים מחודשים על כל מה שברא חי העולמים, ואסור החרישה בשור וחמור גם כן נמשך אחר הטעם הזה כי מנהג עובדי אדמה אחר חרישתם שיביאו הצמד ברפת אחת ויבאו לידי הרכבה להוליד מינים זרים משונים בתולדות להכחיש מעשה בראשית.

21 ספר החינוך מצוה סב:

ואפשר שיעלה בידנו מזה רמז משרשי כלאי זרעים ובהמה ושעטנז, ובמקומם נאריך בם בעזרת השם.

ספר החינוך פרשת קדושים מצוה רמד

משרשי המצוה, כי השם ברוך הוא ברא עולמו בחכמה בתבונה ובדעת, ועשה וצייר כל הצורות לפי מה שהיה צורך ענין ראוי להיות מכוונות כיוון העולם, וברוך הוא היודע. וזהו שנאמר במעשה בראשית [בראשית א', ל"א] וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, וראייתו ברוך הוא. היא ידיעתו והתבוננותו בדברים, כי הוא ברוך הוא, לגודל מעלתו אינו צריך לראיית העין אל הדברים אחר מעשה, כי הכל נגלה וידוע ונראה לפניו קודם מעשה כמו אחר מעשה. אבל התורה תדבר לבני אדם במלות מוכנות אליהם, ותכנה בשם דברים כדברים המכונים בהם, שאי אפשר לדבר עם בריה אלא במה שידוע אליו, כי מי יבין מה שאין בכחו להבין. ועל כיוצא בזה יאמרו זכרונם לברכה, כדי לשבר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע.

ועיין גם בספר החינוך מצוה סב. לאותו טעם ספר החינוך הפנה במצווה רמה ותקנא.

22 בכור שור דברים כב, י:

ונראה שלכך אסר רחמנא חרישה משני - מינים, שלא יבא להרגילם ולהרביעו זה עם זה, תדע שהרי בקדושים - תהיו כתיב "שדך לא תזרע כלאים", "בהמתך לא תרביע כלאים", "ובגד כלאים שעטנז", והכא במקום "בהמתך לא תרביע" כתיב "לא - תחרוש בשור", אלמא משום "לא - תרביע" הוא.

23 רמב"ן דברים כב, י:

ואמר לא תחרש בשור ובחמור - והוא הדין לכל מיני הכלאים. והיא מצוה מבוארת מן בהמתך לא תרביע כלאים (ויקרא יט, ט), שדך כל עובד אדמתו להביא צמדו ברפת אחת וירכיב אותן:

24 [רבינו] בחיי דברים פרק כב, י:

אסורים מדאורייתא) לא רק בשור וחמור (וכבר העיר על זה הרמב"ם ורבינו בחיי). ובפרט לפי דעת הרמב"ם – וכי מה עניין רחמים ואכזריות לבעלי חיים טהורים וטמאים?

הרמב"ם נתן לאיסורי כלאים טעמים מתחלפים – כלאי זרעים ושעטנז נאסרו משום הרחקה ע"ז, ואילו כלאי בהמה וחרישה בשור וחמור יחדיו משום הרחקה מהמשגל²⁹. וטעמיו כאן רחוקים מפשט הכתוב ואין להם רמז בתורה.

5. שעטנז.

וכתב החכם רבי אברהם בטעם מצוה זו כי ה' חמל על מעשיו, כי אין כח החמור ככח השור. ולפי דבריו יהיה "שור וחמור" דוקא ולא בהמות אחרות, ואין זה דעת רז"ל (ספרי רלא). אבל עקר הטעם במצוה זו משם חשש כלאים כי שמא יבאו להרבעה, ודרך עובד אדמה להביא צמדו אל הרפת ואולי יבאו להרבעה ויעשו ולדות משונים ולהכחיש מעשה בראשית שנאמר בו: (בראשית א, כד) "למינה", "למינהו". ומה שיחזק הטעם הזה מה שהושם באמצע בתוך שני פסוקי הכלאים, פסוק של לפניו: לא תזרע כרמך, ושל אחריו: לא תלבש שעטנז. לפי שבאיסור הכלאים נצטוונו בו שלשה דברים: בקרקע, ובבהמה, ובבגדים, ולכך סדר בכאן שלשה חלקי הכלאים בשלשה פסוקים בזה אחר זה. ובסדר קדושים נתחברו שלשתן בפסוק אחד, הוא שאמר: (ויקרא יט, יט) "את חקותי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך".

25 אבן עזרא דברים כב,י:

והשם חמל על כל מעשיו, כי אין כח החמור ככח השור.

26 חזקוני דברים כב,י, ונתן שני הסברים למה יש בזה משום רחמנות (והביא גם הסבר נוסף על דרך הדרש):

לא תחרש בשור ובחמור שהשור מעלה גרה תמיד ואוכל והחמור אינו מעלה גרה נמצא שזה אוכל וזה מתענה וזהו צער בעלי חיים. ד"א לפי שהשור מלך בבהמות ועל דמותו כסא הכבוד והחמור בהמה בזויה אין הזווג נאה. ד"א רחמיו של הקדוש ברוך הוא על כל מעשיו ואין כח החמור ככח השור.

27 אחרי שהוא מביא את דעת הרמב"ם הוא כותב את דעתו שלו. ספר החינוך מצוה תקנ:

ואחר רשות אדוני הרב הנזכר והודאה על דברו הטוב, אענה אף אני חלקי ואומר כי מטעמי מצוה זו ענין צער בעלי חיים שהוא אסור מן התורה, וידוע שיש למיני הבהמות ולעופות דאגה גדולה לשכון עם שאינם מינן וכל שכן לעשות עמהן מלאכה, וכמו שאנו רואים בעינינו באותן שאינם תחת ידינו כי כל עוף למינו ישכון, וכל הבהמות ושאיר המינין גם כן ידבקו לעולם במיניהן. וכל חכם לב מזה יקח מוסר שלא למנות שני אנשים לעולם בדבר מכל הדברים שיהיו רחוקים בטבעם ומשונים בהנהגתם כמו צדיק ורשע והנקלה בנכבד, שאם הקפידה התורה על הצער שיש בזה לבעלי חיים שאינם בני שכל, כל שכן בבני אדם אשר להם נפש משכלת לדעת יוצרם.

28 ועיין עוד מ"מ לגאונים שסוברים כך שצויינו באנצ"ת, כך כט, הערה 90.

29 מו"נ ח"ג פל"ז:

והנה בארנו בחבורנו הגדול שהקפת פאת ראש ופאת זקן אסור מפני שהוא תקון כומרי עבודה זרה, והוא הסבה גם כן לאסור השעטנז, כי כן היה תקון הכומרים גם כן היו מקבצים בין הצומח ובעלי חיים בלבוש אחד והיה חותם אחד מן המוצאים בידו, תמצא זה כתוב בספריהם

...

ומפני זה נאסר הכלאים, ר"ל הרכבת אילן באילן, בעבור שנתרחק מסברת ע"ז ומתועבות משגליהן היוצאים מדרך הטבע, ומפני הרכבת אילן נאסר לקבץ אי זה שני מיני זרעים שיהיו ואפילו לסמכן זה לזה, אתה תמצא כשתשתכל בפרוש זאת המצוה, הרכבת אילן לוקין עליה בכל מקום מן התורה מפני שהוא עקר האזהרה, וכלאי זרעים כלומר סמכם זה לזה לא נאסר רק בא"י. וכן זכרו בבאור בספר העבודה ההיא כי מנהגם היה לזרוע שעורה וחרצן יחד, וחשבו שלא יהיה הכרם טוב אלא בזה, ולכן אסרה התורה כלאי הכרם וצותה לשרוף הכל, כי חקות הגוים כלם אשר היו חושבים שהם כחות וסגולות, ואפילו דבר שלא יהיה בו ריח ע"ז נאסר

...

והתימה אצלי מאמר רבי יאשיה בכלאי הכרם והוא הלכה עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד, אין ספק אצלי שראה עקר הענין שהוא מדרכי האמורי, הנה כבר התבאר לך בבאור אין ספק בו שאסור, שעטנז, וערלה, וכלאים, היא מפני ע"ז, ושאסור חקותיהם הרמוז אליו הוא למה שנמשך אליו מע"ז כמו שבארנו:

מו"נ ח"ג פמ"ט:

וזהו הטעם אצלי באסור כלאי בהמה, כי בידוע שלא יתעורר איש ממין אחד לבעול איש ממין אחר על הרוב אם לא ירכיבוהו עליו בידים, כמו שתראה אלו הפחותים מולידי הפרדים עושים תמיד, ומאסה התורה שישפיל איש מישראל מעלתו לזה המעשה, למה שבו מן הפחיתות והעזות שיתעסק בדברים שמאסה התורה לזכרם, כל שכן

יש שפירשו את טעם איסור שעטנז, בצורה שונה מטעם של כלאים אחרים. ודומה לאיסורים אחרים שהוזכרו בפרק הזה.

והוא ששעטנז נאסר משום שהוקצה לקודש. לא רק שאין שאלה למה שעטנז מצווה במקדש (בגדי כהונה) אם הוא דבר מאוס ואפילו אסור בחיי חול, אלא אדרבה, דווקא משום ששעטנז מצווה בבית מקדש, משום כך הוא אסור בחולין. ושעטנז בתור דבר המורכב משתי סוגים שונים של חוטים נחשב דבר יוקרתי השמור רק לתחום הקודש.

עיין בכור שור ויקרא יט, יט:

וטעמא לפי שבגדי כהונה היו של כלאים של צמר ופשתים, כדאמרינן: מדשש כיתנא תכלת עמרא, ואסור להדיוט להשתמש בהם, דומיא דחלב ודם שנאסרו מפני שנקרבים על גבי המזבח, וכן בשמן המשחה, דכתיב: «ובמתכונתו לא תעשו כמוהו», ובקטורת דכתיב: «איש אשר יעשה כמוה... ונכרת», דהוה ליה כמשתמש בשרביטו של מלך ואסור, כמו שאסור להחליף חוקו. ואם תאמר: ליתסר תכלת עם ארגמן ותולעת שני, אינו צריך כיון דנשתנה בדבר אחד שאין בן כלאים, שוב אינו צריך, כדאמרינן גבי שמן המשחה וקטורת: «ובתכונתו לא תעשו לכם», אלמא כיון ששינה מתכונתו שוב אינו צריך. וגבי מנורה אמרו רבותינו: אבל עושה [של חמשה] של ששה ו[של] שמנה קנים. וכן הקפיד הכתוב בבגדי אהרון שנעשו לדורות, אבל בבגדי כהנים הדיוטים ובבגדי לבן של יום הכפורים שאינם קבועים לדורות לא הקפיד הכתוב.

וכך פירשו עוד חכמים³⁰. ועיין במאמרינו "לטעמם של מצוות ציצית כלאים ושעטנז" מה שהעלנו על הקשר בין איסור שעטנז למצוות ציצית, שאפשרי שאחד מטעמי מצוות ציצית היא נתינת אפשרות לכל יהודי לעלות לדרגת כוהנים וללבוש שעטנז.

אף שפירוש הזה פותר שאלות על השיטות האחרות. אף הוא אינו נקי מקושיות. כמו שכתבנו המשמעות הפשוטה במקרא היא שכלאים, כולל שעטנז, הם הפרת חוקים דהיינו גבולות ומינים שה' קבע בעולמו. ואיסורי כלאים בשני הפעמים שמובאים בתורה – מובאים יחדיו. אף שאפשר לפרש שזה רק משום דמיון חיצוני – התערבות שני מינים, ולא משום טעם המצווה. וכמו

לעמוד עליהם ולעשותם, רק בעת הצורך, ואין הצורך לזאת ההרכבה. ויראה לי כי טעם אסור קבוץ שני מינים באי זה מעשה שיהיה אינו רק להרחיק מהרכבת שני מינים, ר"ל לא תחרוש בשור ובחמור יחדו, כי אם יקבץ בין שניהם פעמים ירכיב אחד מהם על חברו, והראיה על זה היות הדין הזה כולל לזולת שור וחמור, אחד שור וחמור אחד כל שני מינים אלא שדבר הכתוב בהווה.

30 בכור שור דברים כב, יא:

לא תלבש שעטנז: משום דבגדי-כהונה של-כלאים, ולא ישתמש בשרביטו של מלך, דאף הם לשם מצוה כמו בגדי-כהונה.

בכור שור שמות ל, לח:

איש אשר יעשה כמוה: וכן אמר גבי שמן המשחה, שאין דרך [כבוד] להשתמש בשרביטו של מלך. וכן אמרו רבותינו שלא יעשה אדם בית תבנית היכל, ולא מנורה של שבעה [קנים], אבל עושה הוא של ששה ושמונה, ולכך נאסר לבישת שעטנז, לפי שבגדי כהונה היו של כלאים: שש כיתנא, תכלת, עמרא, כמו שאמרו רבותינו. ואין ראוי לזרים שילבשו מעין שלובשים משרתי הקדוש ברוך הוא.

חזקוני דברים כב, יא:

ד"א לפי שמשניהם בגדי כהונה הזהירם ללבשם בחול רק למשרתיו בשעת עבודתן ולכך לא נמצא נגע רק בבגד צמר ובגד פשתים להראות שיש פשע בכלאים. אהרית קרא ללמדך דשעטנז היינו צמר ופשתים.

חזקוני ויקרא יט, יט:

ובגד כלאים י"מ הטעם שנאסרו לפי שבגדי כהונה היו מצמר ופשתים כדאמר בעלמא. מדשש כתנא תכלת עמרא דומיא דחלב ודם ושמן המשחה וקטרת שנאסרו דהוה ליה כמשתמש בשרביטו של מלך.

פרוש ראשון בדעת זקנים מבעלי התוספות דברים כב, יא (ובפירוש הראש):

לא תלבש שעטנז. לפי שהפרכת נעשה משש ושש כיתנא ומתכלת ותכל' עמרא הרי צמר ופשתים יחדיו ולא רצה הקדוש ברוך הוא שיעשו בניו דוגמתו כמו שמצינו בקטרת איש אשר יעשה כמוה להריח בה וגו' וכן אחז"ל לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם וכו'

ועיין יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים ד, 208:

אל ילבש איש מכם בגד ארוג צמר ופשתה, רק לכוהנים שמור הדבר.

שהתורה מביא בכי תצא שעטנז וציצית ביחד, ואפשר לומר שזה רק משום ששתי המצוות מחויבות בבגדים. ועוד קשה שהתורה אף פעם לא קוראת לבגדי כהונה בשם שעטנז (וכלאים, אך זה מובן כי פה זה קונוטציה שלילית), ולא מדגישה שזה טעם האיסור, כמו שהיא עושה בחלב.